

РОЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Марущак С.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Люди – головний актив економіки. Сукупність їх знань, досвіду, навичок – це людський капітал держави [1]. Сучасний етап розвитку світової економіки називають суспільством знань або економікою знань. На цьому етапі людський капітал та його розвиток визначає темпи інтелектуального і технічного прогресу та економічного зростання, є передумовою підвищення конкурентоспроможності національних економік [2, с. 177].

Не вся праця рівна. Якість та ефективність праці можна покращити підвищуючи рівень освіти, набуваючи досвіду, розвиваючи здібності. Ці якості найманих працівників мають економічну цінність для роботодавців і для економіки в цілому. за визначенням С. Фішера «Людський капітал є міра втіленої у людині здатності приносити дохід» [3]. Отже, людський капітал – це сукупність нематеріальних активів, які можна класифікувати як економічну цінність досвіду та навичок працівника. Це такі активи, як освіта, навчання, інтелект, навички, здоров'я та інші, які цінують роботодавці – лояльність, креативність, відповідальність [4].

Величина людського капіталу вимірюється величиною потенційного доходу, який він може приносити власнику. Витрати на здобуття освіти, кваліфікації, підготовку та перепідготовку, підтримку здоров'я тощо є інвестиціями в людський капітал.

Інвестиції в людський капітал – це всі цілеспрямовані витрати на розвиток людини в грошовій або іншій формі (на освіту, охорону здоров'я, мобільність), які сприяють підвищенню продуктивних здібностей, удосконаленню інтелектуального та професійного зростання людини, що приносить у майбутньому дохід як індивіду, так і суспільству в цілому. Формування людського капіталу – це процес створення продуктивних здібностей людини за допомогою інвестицій у конкретні процеси її життєдіяльності [2, с. 178]. Чим більше інвестиції у розвиток людського капіталу, тим більша продуктивність людської праці, доходи людини, її потреби як споживача, її роль як економічного

агента, а, відтак, розвиток людського капіталу – це здоровий шлях підвищення економічного зростання усієї країни [1].

Структура інвестицій у людський капітал важливою складовою включає витрати на освіту – загальну, спеціальну, формальну, неформальну, навчання за місцем роботи. Отже, освіту – це джерело майбутнього доходу, а інформація, знання і навички є важливими чинниками ефективного ринку праці, конкурентоспроможності та економічного розвитку [2, с. 179].

Зважаючи на зростаючу мінливість сучасного світу, для досягнення зазначеного ефекту від використання людського капіталу важливо, щоб наявні освітні та професійні навички працюючих відповідали існуючим потребам економіки. Відтак, освіта, в процесі якої людина набуває знання і навички, має не просто відповідати сучасним потребам суспільства та економіки, але випереджати їх.

Наразі ми є свідками інтенсивних змін у розвитку людського капіталу й технологій. За даними досліджень Всесвітнього економічного форуму, що до 2030 р. у світі доведеться перекваліфікувати більше 1 млрд осіб, оскільки робочі місця трансформуються в результаті четвертої промислової революції [1]. Основні тренди розвитку суспільства – штучний інтелект, хмарні технології, Big Data, діджиталізація, роботизація, автоматизація, віртуальна та доповнена реальність – визначають свої вимоги до знань, навичок, кваліфікації працюючих.

У 2018 р. в Україні була ухвалена Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. [5]. Концепція ознаменувала початок руху у напрямку *Fourth Industrial Revolution*. В її рамках передбачається здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначаються критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій [5].

Отже, цифровізація стосується всіх сфер нашого життя, в тому числі і освіти. В сучасному світі освіта будується на застосуванні цифрових технологій. Розвиток цифрових технологій дозволяє впроваджувати нові, більш ефективні, інноваційні освітні практики. Система освіти модернізується за рахунок упровадження цифрових технологій в освітній процес.

З іншого боку, прискорене впровадженням цифрових технологій вимагає від фахівців швидкого формування цифрових навичок. Уміння використовувати цифрові технології в роботі є необхідним для великої кількості професій. Таким чином, система вищої освіти має вирішувати паралельно дві важливі задачі – впровадження цифрових технологій в

освітній процес та навчання фахівців, готових їх використовувати в своїй професійній діяльності.

Успішним прикладом вирішення зазначених задач є реалізація проекту «Діджиталізація економіки як елемент сталого розвитку України та Таджикистану» (DigEco) від програми Європейського Союзу «Erasmus+». Зокрема, за 3 роки в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова була реалізована масштабна програма з адаптації навчальних курсів Факультету економіки моря до вимог онлайн-середовища, всебічна діджиталізація та оновлення існуючих навчальних програм, доповнення їх новими курсами дисциплін – «Digital Business Models», «Digital Performance in Business and Economics», «Design thinking» та ін. [6]. Для освоєння новітніх освітніх технологій була створена спеціалізована лабораторія, оснащена новою комп'ютерною технікою та спеціальними комп'ютерними програмами. В рамках проекту проходило навчання викладачів та студентів новим технологіям, лекції, семінари, конференції, конкурси, наприклад, конкурс студентських наукових проєктів «Інноваційні навички 21 століття, орієнтовані на ENTROCOMP», проводилися наукові дослідження тощо, співпраця з іншими ЗВО – учасниками проєкту, університетами Литви, Словенії, Німеччини, організаціями, що представляли середній та великий бізнес.

Як результат, проєкт «DigEco» став визначною віхою для Національного університету кораблебудування у масштабній справі адаптації навчання студентів до нових вимог сьогодення. Цифрові технології наразі є обов'язковим елементом навчального процесу, а студенти успішно засвоюють знання та відпрацьовують цифрові компетентності, які відповідають сучасним вимогам ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України. Український Інститут Майбутнього (UIFuture) : веб-сайт. URL: <http://surl.li/fwhon>

2. Концепція «Індустрія 4.0»: проблеми впровадження і окремі правові аспекти її реалізації в Україні : монографія / [С.М. Білоусов, І.В. Борисов та ін.]; за ред. С.В. Глібка. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2021. 200 с.

3. Рябчук О.Г., Гожуловський С.С. Особливості розвитку людського капіталу як основного фактора зростання економіки України. *Економічний вісник*. 2020. Вип. 4. С. 182–192.

4. Людський капітал. Фінансова енциклопедія : веб-сайт. URL: <http://surl.li/obmgk>

5. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : схвал. розпорядж. Каб. Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 16. Ст. 560.

6. Digitalization of economic as an element of sustainable development of Ukraine and Tajikistan. DigEco-NUOS : веб-сайт. URL: <https://digeco.nuos.edu.ua/>